

over-
d met-
keel-
stuk-
ent ik
enbaar
g niet
anwij-
m, dat
atie
ijk dit
k, dien
en tot
le pu-
staan,
wat de
rchten
ied Al-
bedan-
stans-
oepet-
gdheid
srijen,
erheid,
ik wets-
nient,
i plicht
en van
te zege-
naren
derk te
le over-
aanbid-
entik een
de ge-
hier te
edagen-
e kerk-
og jaar-
immers
ergeten
resen in-
e kleine
aten.
jes noe-
woord
met
den, da
hij nog
tte; op
ge zich
n zeide:
gij zult
e eerste
worden
ong, dat
ikend
eruglag
te edele
Morality
om tot
schap te
bevoord,
en onzer
erkend
ispraak,
neens of
aren ge-
a levens-
stak bij
... Toch
niet. Er
eweging,
geheide
de Over-
rdigende
n dezen
n. ekenen,
doening.
ik wil
dat velen
verheids-
ijf komt,
n in het
aar waar
ijvoegen,
nangs in
al kwam
van den
ging om
sloot Zij
ht moge
e zitting
rak, zou
e woord.
t Neder-
niet
uitsprak.
I geen
zij zulk
ng van
in zulke
worden
n geen
shrijven,
rin een
positie,
n. n Minis-
e onge-
die den
geering
belletten
ng met
te alle
eest te
repaalde
in deze
iteit was
otschap
itschrij-
begroet,
bededag
gter aan
n hierbij
rummel-
e schei-

ding tusschen Staat en Kerk wel het scherpst doorgevoerd is, heeft president Wilson geen oogenblik gearzeld om een nationaal bededag uit te schrijven, en worden zulke bededagen zelfs regelmatig gehouden. Wat het liberalisme in Nederland echter onder neutraliteit verstaat, is geheel iets anders; het kwam feitelijk hierop neer, dat de Regeering, omdat een deel van ons ongelovig is en aan het uitschrijven van zulk een nationaal bededag door de Overheid wellicht aanstoot zou nemen, daarom aan de begeerte van de groote meerderheid van ons volk niet voldoen mag. En dat neutraliteitsstandpunt kan niet ernstig genoeg worden gewaakt en bestreden. Het zou feitelijk neerkomen op een leechening en uitwisseling van ons Christelijk volkarakter; het zou een huldiging wezen van het état athé, van den Staat zonder God. En we betreuren het wel diep, dat in zoo hachelijke omstandigheden, als waaronder ons volk thans nog altoos verkeert, gelijk de Minister met nadruk ons herinnerde, de Regeering den moed miste openlijk ons volk op te roepen om de hulpe van God Almachtig voor ons land af te smeeken.

DR. H. H. K.

Voor Kootwijk's scholen.

In hartelijken dank ontvangen: Verzameld door R. D. H. te Makkum f 16; zijnde uit de kas Chr. sch. f 5; van W. V. f 1; G. P. f 1; van J. C. f 1; M. L. f 1; R. S. H. f 1; O. P. f 0.50; R. D. H. f 5; van L. L. te Harlingen f 0.50; door den heer W. Koops te Rotterdam, van mej. N. N. f 1; postwissel van N., postmer Rotterdam, groot f 1.

DR. J. H. HOUTZAGERS, voorzitter.

Leestafel.

DR. A. G. HONIG. «ETHISCHE OF GEREFORMEERD?» — EEN STUDIE. Utrecht — G. J. A. Ruys — 1914.

Ik ken een mensch, die, nadat hij zijn akademie-studie voltooid, zijn proponenten-examen bij een der Provinciale Besturen afgelegd en een beroep in de Hervormde Kerk aangenomen had, zich op een moeien zomer-middag de weelde veroorloofde van een bezoek aan Scheveningen. Vol jolijt over zijn nu-heel-en-al-klaar-zijn en in hevig verlangen naar alleen-zijn, liep hij, weg van het mondain gedoe bij het BADHUIS, dat later in vlammen is opgegaan, met vasten tred over het mulle zand, tusschen het gehelende duin — de basaltmuur was er nog niet — en de kalme-golvende zee. In zijn ziel lachte het meed met het blie, de bij het heik liggende strand-ezels en -paarden en de kullen-gravende visscherskinderen, vermoedend zonlicht en zong het mee met den rythmischen rang der golven. Toen hij eens omzag naar het hooge duin, lag de Vuurtoren al ver en met dat hij naar hem keek, hoorde hij de kerkklok slaan.

Plots dacht Theologie aan wat welken zijn kerk zou zijn; stond even stil en de vraag kwam op: wat hij daarin zou preken? Die vraag verstruimde hem alteminst en fluks zette hij er dan ook als antwoord achter: «de geloofsveraring der Gemeente».

Weer ging hij voort lange het hier eenzaam gewoorden strand, turend naar de kwalen en zeevallen voor zijn voeten, vol jolijt over het nu-heel-en-al-klaar-zijn, maar thans ook over het weldra zijn werk-in-de-Gemeente beginnen. Dits liep hij al meer in de richting van de zee, toen van den duinkant een: «He, jij zoo hier!» hem trof en hij op zich zag toetreden de forse gestalte met den intelligenten Turk-kop van zijn professor. Zijn professor, die in zijn jonge jaren ook Theoloog was geweest, doch om 'n MODERN-zijn, geen predikant, maar docent aan een H. B. S. was geworden en kort daarop, verdienstelijk beoefenaar der historie als hij was, hoogleraar.

Theologie stond wat betueterd. Zag zoo op tegen professor om diens geleerdheid; diens prachtig uitbeelden van historisch leven; om diens rhetorische wendingen en fijne zinnen. Mocht hij al dat opzien, zijn professor toch ook zoo graag om diens bij al zijn objectieve historische-beschouwing, toch nooit, als een andere KARNEADES, zijn oordeel terughouden, maar na 'n sonoor: «doch mijne heeren! God is niet neutraal!» zijn redelijk beoordeelen van de personen uit het verleden overhoorven uitspreken. Mocht hem zoo graag ook om zijn steeds genaakbaar en altijd hulpvaardig zijn.

Dan, na beleefde begroeting en een: «Ja, Professor! u begrijpt, na al die examina...», werd Theologie, met 'n echt-vaderlijk: «Zeker, zeker!» helemaal op zijn gemak gesteld.

Saam wandelden zij terug en toen spoedig professor hoorde van het beroep, was het: «zoo en wat zal jij daar gaan preken?» Ook nu was Theologie wel met zijn antwoord gered, maar sprak, om toch niet aanstellerig te doen, van «de geloofsveraring der Gemeente» — een beetje bedeed uit.

Professor begreep. In zijn donkere oogen tintelde het en in zijn sonore stem klonk een ironisch toontje, toen hij zei: «De geloofsveraring der Gemeente, maar mijn beste jongen! dat is de geloofsveraring van menen... en zijn vrienden!»

In plettel-vol denken aan wien hem eens droeg, laat ik den naam, die genoemd werd, hier oningevuld.

Aan deze, al vele jaren geleden ontmoeting, op het SCHEVENINGSE-strand, van dien mij bekende mensch, werd ik door «ETHISCHE OF GEREFORMEERD?» herinnerd. Een STUDIE, die mij, na lezing en herlezing bleek ten volle te verdienen de uitvoerige bespreking welke ik in dit en een volgend artikel er van zal geven.

Wat den hoofdtitel betreft, hadden de aanhalingstekens wel weg kunnen blijven. Zij toch doen denken, al kan PROF. HONIG, die zich zoo gelukkig weet te spenen van het oud-nieuw theologiecum, zulks niet hebben bedoeld, aan een repraesentatie over het «Gereformeerd» in enkele ethische publicaties uit vroeger jaren.

is gedocumenteerd, getuigt van zowel breed opgezette als diepgaande studie.

PROF. HONIG gunde zijn niet in druk vastgelegde rectorale oratie die, — zooals ook blijkt wanneer hij op p. 31 van zijn hier-besproken werk, bij vergelijking, spreekt van «het tweede deel mijner rede», — uit deze STUDIE geboren is, slechts 'n leven van een dag en uitsluitend in denken onzer THEOLOGISCHE SCHOOL. Het is daarom des te meer te waardeeren, dat hij van dit ephemerische kindeke, de naar alle waarschijnlijkheid nog voor lang niet ten doode opgeschreven, moeder thans in breeder kring introduceert.

Van de 75 bladzijden van «ETHISCHE OF GEREFORMEERD?» zijn p. 5-8 ter inleiding bedoeld. Wat op de eerste 3 der 4 bladzijden staat, had hij echter, naar het mij voorkomt, achterwege kunnen laten. Waar toch, met argumenten ontnomen aan CALVIN'S INSTITUTIE, de SYNOPSIS PURIORIS THEOLOGIAE en den HEIDELBERGER CATECHISMUS, — HONIG noemt hem p. 7 ook de Confessie, — de «beschuldiging» der Ethischen wordt weerlegd, dat bij de Gereformeerden de ethische factor in de subjectieve religie ontbreekt, iets wat in dit verband wel niet anders kan betekenen dan het wilselement, daar kan ik mij niet denken, dat bij een ethisch Theoloog deze beschuldiging zelfs maar zou zijn opgekomen, veel minder nog uitgesproken. Zeker, het pathologisch verschijnsel der hypertrophie van één der drie elementen der religio subjectiva kan zich voordoen, maar dat geen der drie er in ontbreekt, weet toch ieder Theoloog, die van «de wijsbegeerte der religie» geleerd heeft, dat denken, voelen en willen er de constitueerende elementen van zijn.

Het komt mij bovendien ook daarom voor, dat hij die eerste 3 bladzijden ter inleiding achterwege had kunnen laten, omdat zij met het onderwerp der studie in geen enkel verband staan. Met een duidelijkheid, die niets te wenschen overlaat, kondigt DR. HONIG, wanneer hij op het einde van zijn «ter inleiding» zelf op dreef raakt en zijn lezers op dreef brengt, dit onderwerp aan. Daar toch zegt hij van wat hij noemt: de «ethische richting»: «En tegenover het Gereformeerde gevoelen, dat de Heilige Schrift is de kern der waarheid, het principium externum, Theologie, stelt zij dan ook de meening, dat de geloofsveraring van de gemeente het beginsel der Theologie is.»

Over deze tegenstelling loopt metterdaad de STUDIE: «Ethisch of Gereformeerd?» en op meer dan een plaats in dit zijn werk verzekert PROF. HONIG dan ook, dat het hem om de weerlegging van het tweede deel in deze tegenstelling te doen is. Ter behandeling van dit zijn onderwerp steekt de hoogleraar echter nog niet terstond van wal. Zijn «ter inleiding» toch eindigt met de mededeeling, dat hij zich voorstelt «reel het ontstaan, de historie en het streven van de «ethische» richting in Nederland te schetsen en daarna aan te toonen, dat de Theologie niet op de geloofsveraring der gemeente kan worden gebouwd».

Hoewel deze methode mij een analogie aanbiedt met die van sommigen onzer postelijke naburen, door HONIG verduidelijkt aan het voorbeeld van dien Duitschen geleerde, welke tot de behandeling van zijn onderwerp: «de voeten der Hamburgerinnen» eerst zoo overgaan nadat hij «de voeten in het algemeen»; «die der olifanten»; en «die der Oudens had besproken, ben ik mijn vriend en ambtgenoot HONIG voor dit zijn eerste deel, p. 8 — p. 31, toch dankbaar.

Hij nummers gaf zijn STUDIE niet enkel voor de Ethischen, maar ook voor de Gereformeerden en ik weet bij ondervinding, dat onder deze tweeërlei belijders van Jezus als Gods Zoon, omtrent elanders gevoelens vaak sonderlinge meningen in omloop zijn. Het kwam toch, om nu maar bij de Gereformeerden te blijven, niet alleen voor dat, zoals op p. 29 der STUDIE staat: «minder ontwikkelde en heftig aangelegde leden der gemeente in hunne veroordeeling van de «Ethischen» meermalen te ver gingen», maar bij dit «te ver gaan» denk ik, onder meer ook aan dien collega, die eens voor mij prekte, toen ik nog dominee in FRIESLAND was en die wel voor de Gereformeerde Theologie was, maar bewijzende tekenen gaf van noch achter deze, noch achter de ethische Theologie te wezen. Er is met dit «te ver gaan», zoals HONIG terecht aantoonde, buiten maar ook binnen de muren gecondigd. Om althans het laatste te verhelpen, is dit eerste deel van PROF. HONIG'S STUDIE zeker niet ondienstig.

Als een schets biedt het zich aan en als zodanig wil het dan ook beoordeeld.

Het ontstaan der «ethische» richting, om in zijn terminologie te blijven, vindt DE HONIG bij VINET, wiens, ook voor mij zonderlinge beschouwing omtrent het «geweten»; wiens wijspraak; individualisme; afkeer van speculative systemen; en wat ik zou willen noemen «ethisme», door HONIG'S omschrijven: «In zijn christologie is alles moraal. De Godheid van Christus, de verzoening, ja alle mysterien des geloofs zijn in den grond der zaak moraal». — vluchtig, maar toch wel duidelijk wordt geteekend.

Van de historie der «ethische» richting in Nederland kan zeker meer worden verteld dan PROF. HONIG hier doet, doch men bedenke, dat hij zich niet meer voorstelt dan te schetsen. Hij laat die historie beginnen met den ouderen CHANTREIE DE LA SAUSSAYE, zijn wiens gemoed de nieuwe ideeën van VINET weerklaard vonden en hij noemt onjuist de voorstelling, dat op DE LA SAUSSAYE de invloed van SCHLEIERMACHER groter, dan die van VINET zou zijn geweest; iets wat hij dan op p. 25 e.v. nader aantoonst. Van de min vriendelijke ontvangst van DE LA SAUSSAYE'S denkbeelden in niet-orthodoxe kringen en van diens verhouding tot de «orthodoxen», vindt men hier op p. 10-14 een goed overzicht.

Na den dood, in 1874, van den «baanbreker der «ethische» richting in Nederland», wien het gelukt was een School te vormen, waaruit de STUDIE een vijftal «leerlingen in ruimer zin» noemt — GUNNING, VALETON, V. DIJK, DAUBRANTON en den jongeren DE LA SAUSSAYE — acht HONIG, dat, in 1882, door de veel besproken toespraak van VALETON: «EEN NIEUW BEGIN», voor de ethische Theologie «de periode van bloei» is ingeluid, p. 15. Hij verhaalt dan hoe VALETON in die toespraak profeteerde, «dat de dood van Van Oosterzee de grens tusschen twee onderscheiden perioden der Nederlandsche Theologie zijn zou. De apologetische periode zou plaats maken voor die waarvan DE LA SAUSSAYE de voorlooper was geweest.» Vertelt van de bedenkingen door die toespraak uitgelokt. Bedenkingen welke GUNNING in zijn lijvige en door helderheid uitmuntende verhandeling: «HET ETHISCHE KARAKTER DER WAARHEID» te vergeefs had zoeken weg te nemen.

(p. 16). Maar ook verhaalt hij hoe «de vurig gekoesterde wenschen van VALETON zeker niet alle zijn vervuld»; de «ethische» richting, door en na DS. HULSMAN'S referaat op 30 Oct. 1911 zich tegen allerlei aanval had te verdedigen en eindigt dit zijn historisch overzicht met als zijn oordeel uit te spreken, dat «niet alleen de strijd over den grondslag van het nieuw op te trekken gebouw telkens op laaide, maar ook het voortbouwen op dezen grondslag naar het aangegeven bestek in dertig jaren tijds niet voor spoedig is geweest.»

Beducht, dat zijn lezers om dit alles de uitdrukking: «periode van bloei» op p. 15 als ironie zouden opvatten, verzekert PROF. HONIG ons eens nadrukkelijk, dat hij haar alleen in dien zin bedoelt, «dat metterdaad» de apologetische School hare betekenisvolle plaats inboette, en schier alle theologen, die wel belijden, dat Jezus is de Zoon Gods, maar in de Gereformeerde Confessie zich niet kunnen vinden, het Schlagwort schallen doen: «Eene nieuwe theologie op ethischen grondslag eischt der tijden nood!» (p. 18).

Over het derde, naar het mij toeschijnt bijzondere geslaagde onderdeel van dit eerste hoofdstuk der STUDIE, waarin PROF. HONIG het streven van de «ethische» richting in Nederland schetst en dat, door zijn welwillend indenken van het bedoelen der ethische Theologen, zoo weldadig aandoet, — een volgend maal.

G.

Uit de Pers.

Practisch juist is, wat Dr. A. K. Jt. in de Rotterdamse Kerkbode over de drie formulieren schreef.

Met den Catechismus staat 't niet kwaad, zoo betuigt hij.

Onze Gereformeerde Kerken bezitten de Drie Formulieren als accoord van kerkelijke gemeenschap. En wij weten allen dat hieronder begrepen zijn de 37 Geloofsartikelen, de Heidelbergse Catechismus en de Leerregels tegen de Remonstranten.

Het is echter opmerkelijk, dat in het leven der gemeente deze Drie Formulieren geen gelijke plaats bekleden. De Heidelbergse Catechismus wordt door allen goed gekend, hij wordt op de catechisatie nauwkeurig onderwezen, en des Zondagsavond in de prediking breedvoerig verklaard. En daardoor komt het, dat bij hen die de catechisatie geregeld bezocht hebben en de avondprediking trouw volgen, de catechismus er goed inzit. Wij kunnen daarvoor niet dankbaar genoeg zijn, want de Heidelbergse is een kostelijk leerboek en geeft aan het denkend geloofleven een machtigen steun. Wie in den Catechismus goed thuis is, is goed op de hoogte van de gereformeerde geloofsleer en kan van de waarheid genieten.

Reeds iets minder leeft de Confessie.

Met de kennis van onze 37 Geloofsartikelen is het, over het algemeen genomen, niet zoo gunstig gesteld. Er zijn velen die deze artikelen nooit bestudeeren, laat staan gelezen hebben. Op onze Confessie is wel eenigermate van toepassing, wat van Calvin's institutie meer dan eens gezegd is: meer geprezen dan gelezen. Wij nemen het allen voor de Confessie op, verdedigen haar warm, en duiden geen afwijking of bestrijding. En dat is goed, want in die Confessie heeft de Kerk haar geloof tegenover de buitenwereld geformuleerd, en daarom moet zij zuiver gehouden worden. Maar toch, er mag geklaagd dat te weligen van de gemeentelieden goed van haar inhoud op de hoogte zijn. Soms wordt zij op de catechisatie behandeld, maar dat is geen vaste regel. Trouwens de Catechismus is en moet zijn het leerboek op de catechisatie. Men pleegt dan ook wel met de catechisanten die zich voorbereiden tot het doen van geloofsbelijdenis, de 37 geloofsartikelen te behandelen, opdat zij, alvorens mondelinge leiden der kerk te worden, toch hare Confessie eens zouden zijn doorgewest. En dat is voortreffelijk, maar het is niet genoeg. Gelukkig dat de Jongelingsverenigingen hier veel goed maken, en dat onze jongelingen op hunne vergaderingen getrouw en geregeld de Gereformeerde Confessie onderzoeken en bespreken. Voor het later leven zal dat ongetwijfeld rijke vrucht afwerpen.

Doch het minst van alles komen de Leerregels tot hun recht.

Met onze Leerregels tegen de Remonstranten is het in dit opzicht het minst gelukkig gesteld. Van dit Formulier der Eenigheid wordt door de gemeente het minst notitie genomen. Wel zijn er vrome en trouwe broeders die of voor zich zelf, of in onderling gezelschap deze Leerregels lezen en herlezen, en er grootelijks hun kennis der waarheid mee vermeerderen, maar het aantal is niet groot. Zij behooren tot de vergetelsten en diep ingeleiden onder de broeders, en zijn het meest tot den wortel der zaak doorgedrongen, en lezen kerkelijk ook het rijst en gelukkig juist daardoor komt het, dat het getal niet zoo groot is, als wij het wel wenschen zouden.

En dan besluit hij:

Dit alles neemt niet weg, dat wij toch den wensch mogen uitspreken; och, dat al het volk des Heeren profeten waren, en «dat allen de gansche gereformeerde waarheid goed en degelijk kenden. Er zou dan zoo veel meer helder inzicht zijn, zoo veel meer bewust worden geleefd, zoo veel meer van de kennis der waarheid geestelijk genoten worden. Zal het daartoe komen, dan moeten we leven in het klaar besef en in het volle bewustzijn, dat we niet één maar drie Formulieren van eenigheid hebben, niet alleen een Heidelbergse Catechismus, maar ook een Gereformeerde Confessie en ook Dordtsche Leerregels bezitten. En dan moeten wij niet alleen een boekje hebben, waarin die Drie Formulieren zijn aangevat, maar dan moeten we dat boekje ook lezen en er over nadenken, het voortdurend blijven lezen en er over nadenken, en ook niet anderen in vergadering of vereniging over spreken, en sien in het bezit van boeken te komen, die een goede uitlegging van deze Formulieren en van de gereformeerde waarheid geven.

Juist echter wijl dit zoo naar waarheid geteekend is, voelt men telkens weer onze achterlijkheid in het officieel belijden.

Onze vadersen getuigen tegen de dwalingen van hun eeuw, maar wij lieten de dwalingen van onze eigen eeuw in onze Formulieren van eenigheid geheel onbesproken.

Dat men toch toezie.

Zulk verzuim wrekt zich onverhinderlijk.

Dr. A. K.

Officieele Berichten.

Kerkeraden der Geref. Kerk worden beleeft verzocht, alle adressen van Geref. militairen te Steenberg, Wout, Lepelstraat en Dinteloord op te willen geven aan den kerkeraad te Dinteloord, adres: Dr. Ruys.

Zou het helpen?

De kerkeraden van de Geref. Kerk te Rotterdam vraagt dringend opgave van de namen der leden en doopleden, die als milicien te Gouda zijn

ingedeeld, opdat ze kunnen worden bezocht en beaard.

Kerkeraden, ouders en voogden zou ons verzoek helpen? Telken jaer hebben we gelegenheid om ons te verwonderen over de afwezigheid van eenige medewerking.

Zal het weer zoo zijn?

We wachten met belangstelling.

Namens den kerkeraad:

B. RIETVELD, scriba.

December 1914.

Kort verslag van de vergadering der classis Klundert, gehouden te Zevenbergen op 25 Nov. 1914.

1. De vergadering wordt met gebed geopend door den praeses Dr. P. Nomes, nadat Z. Eerw. gelezen heeft Ps. 62 en heeft doen ringen Ps. 84: 3.

2. Uit de credentie-brieven, door de kerk van Willemsdijk nagazen, blijkt, dat alle kerken wellicht vertegenwoordigd zijn door hun primus afgevaardigden. Alleen de kerk van Zevenbergen zendt een secundus onderling.

3. In het moderamen hebben zitting Dr. P. Nomes, praeses; Dr. L. G. Goris, scriba; Dr. M. M. Horjus, assessor.

4. De notulen der vorige verg. worden gelezen, getekend.

5. De vacature-beurten worden aldus geregeld: Drimmelen, in Dec. Dr. P. Nomes; in Jan. Dr. A. L. Ruys; in Febr. Dr. H. N. Basoski, Raamsdijkveer; in Dec. Dr. V. Hepp; in Jan. Dr. L. G. Goris, Koozendaal; in Jan. Dr. W. T. van Dam; in Febr. Dr. M. M. Horjus.

6. Ingekomen is het verzoek van de kerk van Moerdijk, om br. H. N. Basoski, peremptoir te willen onderzoeken.

7. Rapporten: a. Dr. Nomes rapporteert aangaande het beroep door de kerk van Moerdijk, welke beroeping werd geapprobeerd.

8. De kas voor hulpeb. K.K. heeft voor de a.s. drie maanden in kas f 45.17 1/2.

c. Betreffende den Evangelisatie-arbeid valt ditmaal niet te rapporteeren.

8. Benoemingen: Voor classicaal correspondent en secundus: Dr. L. G. Goris en Dr. W. T. van Dam.

Voor tusschenkomstige approbatie en loonmaking: de kerken Raamsdijkveer en Drimmelen.

Voor kerkservisie: Dr. V. Hepp en Dr. W. T. van Dam primus, Dr. L. G. Goris en Dr. A. L. Ruys, sec.

Voor Examina Dr. M. M. Horjus, Dr. W. T. van Dam en Dr. P. Nomes.

Voor hulpeb. kerken Dr. W. T. van Dam en de brs. L. Punt en C. Dane.

Voor questor en sec.: br. H. N. Basoski en br. de Korte.

Voor Class. coll. Corresp. van de Theol. School Dr. P. Nomes.

9. Examina van Cand. H. N. Basoski, be-roepen predt. van Moerdijk, heeft plaats in tegenwoordigheid van de prov. deputaten. Ge-hoord 't advies der deputaten en het oordeel der examinatoren besluit de classe met algemeene stemmen dezen broeder toe laten tot de beëindiging des Woords en der Sacramenten.

Nadat hij eene verklaring heeft afgelegd ten opzichte als Dienaar des Woords en de drie Formulieren van Eenigheid heeft ondertekend, wordt hij en de kerk van M. door den praeses hartelijk gelukwenscht en zingt de verg. hem toe Ps. 134: 3.

10. Moerdijk rapporteert rekening questor in orde bevonden.

11. Bij de rondvraag naar art. 41 D.K.O. vraagt de kerk van D. advies inzake den doop voor een kind van een censuureld der gena. dat tevens blijvend rondigt tegen het 4e gebod.

De classis spreekt zich uit, dat de kerk van D. daarin zelf handele naar eigen inzicht en bevinding. Genoemde kerk wordt voorts gediend van advies inzake een tweetal attentaties uit O. Vosmeer.

De kerk van B. vraagt en verkrijgt advies met betrekking tot de afsnijding met het formulier van den ban.

De kerk van M. vraagt en verkrijgt den gewonen driemaandelijkschen steun.

De kerk van D. vraagt hulp voor Catechiseeren. Met 't advies neemt deze kerk voorloopig genoege.

12. Toepassing van art. 43 is niet noodig gebleken.

13. Eerstvolgende classis. verg. zal begin Febr. 1915 D.V. gehouden worden te Klundert. Roepende kerk Breda.

14. Na dankgebed, waarin de scriba voorgaat, sluit de praeses de vergadering.

Namens de classis:

M. M. HORJUS, A. J. assessor.

Korte notulen van de vergadering der Geref. Kerken in de classe Barendrecht, gehouden 2 Dec. 1914 te Barendrecht.

1. De Praeses van den kerkeraad der roepende kerk, Dr. J. Runia van Westmaas, opent te elf ure de vergadering. Gezongen wordt Ps. 79: 4. Gelezen wordt Klaagb. 3: 21-42. De Praeses gaat voor in gebed.

2. De afgevaardigden van de kerk te Zuid-Beyerland en te IJsselmonde zien op verzoek van den Praeses de credentie-brieven na. Een kerk vaardige den diaken af. De redenen gehoord, wordt dezen broeder keurzaam verleend. Er is eene instructie.

3. Het moderamen bestaat uit Dr. Runia Praeses, Dr. Mulder Scriba en Dr. Sleeswijk Visser Assessor.

4. De Actuaris leest de notulen der vorige vergadering, die onveranderd worden goedgekeurd en door het moderamen getekend.

5. Aan de orde komt het rapport der kerkservisatoren. Het rapport wordt gelezen door Dr. Gootte. Aan de bespreking nemen deel de B.B. Sleeswijk Visser, Steenwijk en Kunst. Een opzettelijke bespreking van de regeling van het catechetisch onderwijs zal later volgen. Den rapporteur wordt dank gebracht.

6. De kerken van Barendrecht en Heerjansdam rapporteeren uit naam van de classe een acte van afscheid aan Dr. Mulder voor diens vertrek naar Abcoude, te hebben gegeven. Algemeen wordt de wenschelijkheid gevoeld, dat zulk een acte in de classevergadering zal worden afgegeven en gehandeld worde overeenkomstig het bepaalde in de Synode van Utrecht 1905, Art. 15 der Acta.

7. Op verzoek van den Praeses zullen Dr. Greydanus en Hr. Hordijk de boeken nazien van Dr. Mulder, den Questor van Art. 13, die de classe verlaat.

8. De morgenzitting wordt gesloten met gebed van Dr. Koolstra. De middagzitting wordt geopend met gebed van Dr. Mulder.

De Praeses spreekt een hartelijk woord van afscheid tot Dr. Mulder bij diens vertrek naar Abcoude, waarvoor deze dankt. Dr. Mulder verlaat de vergadering. Dr. Kunst neemt het scribaat over.

9. Gelezen wordt een verzoek van de classe Brielle om ook voor Maart, April en Mei hulpe-

dienat van onze classe te ontvangen. De classe besluit, gelet op de eigen omstandigheden, dit verzoek aan te houden tot een volgende vergadering.

10. Aan Klaaswaal, aan Ridderkerk en aan Strijen wordt leder voor drie Zondagen hulp in den dienst des Woords toegezegd.

11. Als consulent van Strijen wordt overeenkomstig de regeling aangewezen Dr. Runia van Westmaas. Deze zal de classe bij het afscheid van Dr. Mulder vertegenwoordigen.

12. In behandeling komt een bezwaarschrift uit een der kerken tegen een verkiezing van kerkeradsleden. Het blijkt, dat de zaak waartegen het bezwaar geldt, in den kerkeraad nog niet is behandeld, wat dezer dagen zal geschieden. Dit zal den bezwaarden broeder worden meegedeeld.

13. Een ander bezwaarschrift komt ter tafel. Mede op verzoek van den betrokken kerkeraad wordt een commissie benoemd die de zaak in kwestie zal onderzoeken, en trachten tot een goed einde te brengen. In deze commissie worden benoemd de Dr. Kunst, Sleeswijk Visser en Steenhuis en de ouderlingen A. R. van Nes Cam. en A. J. van Helden.

14. De kerk van R. vraagt finantieelen steun wegens krankheid van haar leeraar. Die steun wordt toegezegd. Indien meerdere hulp noodig mocht blijken, zal die vóór de e.v. vergadering worden aangevraagd.

15. Op voorstel van Deputaten wordt aan de kerk van Numansdorp vanwege de classe een steun toegezegd voor 1915 van f 65; aan de kerk van Klaaswaal f 230. Voorts zal aan de Part. Syn. voor Numansdorp aangevraagd worden f 150, voor Heerjansdam (Art. 13) f 850, Westmaas (Art. 13) f 450.

16. Br. Diephorst dient de classieke begroeting in voor 1915. Zij wordt overeenkomstig het concept tot een uitgaaf van f 150 vastgesteld. Vastgesteld wordt ook de begroeting 1915 voor de zending. Die van Art. 11 en 13 zal in de Maartvergadering worden ingediend.

17. De rondvraag naar Art. 41 K.O. heeft plaats, waarbij met name verblijvende mededeelingen over de belangstelling voor de zending worden gedaan. Een tweetal adviezen wordt gegeven.

18. Voor Art. 19 wordt in de plaats van Dr. Mulder tot deputaat benoemd Dr. Kunst. De vacaturebeurten worden aldus geregeld: Klaaswaal 10 Jan. Dr. Kunst, 14 Febr. Dr. Runia, 14 Maart Dr. Koolstra; Strijen 17 Jan. Dr. P. Pernis, 14 Febr. Dr. Sleeswijk Visser, 14 Maart Dr. van Duijn, Ridderkerk 13 Dec. Dr. Heideema, 17 Jan. Dr. Greydanus, 7 Maart Dr. Gootte.

20. De collecten en quota blijken alle geind te zijn.

21. De boven (art. 7) genoemde commissie rapporteert de administratie der gelden naar Art. 13 nog niet te hebben kunnen nazien. Alnu worden voor dit doel aangewezen Dr. Greydanus en Dr. Koolstra, die in de volgende vergadering zullen rapporteeren.

22. Roepende kerk voor de volgende vergadering die D. V. den eersten Woensdag van Maart 1915 zal worden gehouden, is IJsselmonde. Aanvansuur half negen.

23. De cenaria morum wordt gehouden en heeft een gewenscht verloop.

24. Dr. Sleeswijk Visser gaat voor in dankzegging en gebed. De Praeses sluit de vergadering.

De Actuaris,

J. G. Kunst.

Buitenland.

Engeland. Hoever het Ritualisme gaat.

Geest door de sprake, die in deze dagen door
den oorlog ook tot het Fransche volk komt,
is blijvend zal werken, waardoor de verwoes-
te werking van de Godloochening zoo niet
overwonnen, dan toch ingetoomd wordt.

WINKEL.

Voor Kinderen.

AAN VRAGERS.

Dat die in het nieuwe jaar het eerst een
beurt krijgen is begrijpelijk. Zij, of liever de
antwoorden op hun vragen, waren immers een
jaar uitgesteld.

Een vraag van R. W. komt hier op neer:
Er is onlangs sprake van geweest dat de
oorlog een dag met Kerstfeest, rusten zou. Maar,
zoals ik hoorde, kon dat in geen geval, omdat
de Russen op een anderen tijd Kerstfeest vieren,
dan de volken van West-Europa. Om welke
reden doen zij dat?

Uitvoering kunnen we daarover hier niet spre-
ken. We zullen dus met de hoofdzaken moeten
voortaan.

Een jaar is de tijd dien de aarde gebruikt
voor haar omloop om de zon. In zeer oude
tijden wist men van den loop der aarde en der
hemellichamen echter nog zeer weinig. Ontrent
de lengte van 't jaar bestond verschil; ook
werden de jaren wel eens verlengd als dat beter
uitkwam. De jaartelling van het ene volk ver-
schilde bij die van het andere. Kortom het was
een geluk toen eindelijk de beroemde Julius
Caesar de zaak met behulp van eenige azer-
kundigen regelde voor heel het Romeinse
rijk. De lengte van 't jaar werd toen vrij nauw-
keurig berekend op 365 dagen en vijf uur.

Doch geheel juist was de rekening niet. De
kleine fout werd mettertijd een groote. En in
de zestiende eeuw bleek bij beter berekening
dat men tien dagen achteruit was. De zaak
werd toen op nieuw geregeld en wel door paus
Gregorius. Men sprong van 5 October op 15.
In Roomsche landen werd de verandering dade-
lijk aangenomen; in Protestantsche alleens.

De oude tijdrekening heet Juliaansche kalen-
der of Oude stijl, de nieuwe Gregoriaansche
kalender of Nieuwe stijl.

De Russen echter, die tot de Grieksche kerk
behooren, aamen de verandering niet aan, en
behielden den Ouden stijl. Ze zijn daardoor nu
reeds 13 dagen ten achter gelijk men o.m. zien
kan op de Russische effecten, die bijv. aangeven
3-16 Sept., wat zeggen wij dat het in Rusland
eerst 3 Sept. is als wij 16 schrijven. Van zelf
valt dus ook hun Kerstfeest twee weken later
dan dat van de Duitschers, de Engelschen en
anderen.

In den Bijbel staat, dat Noach drie zoons
had, Sem, Cham en Japhet. Nu zei iemand in
onze vereeniging, dat het naar de volgorde der
jaren moet wezen: Japhet, Sem en Cham; maar
niemand kon dat uit den Bijbel aantoonen. Is
dat wel mogelijk?

We zullen zien.

In Genesis 5: 32 lezen wij: En Noach was
vijfhonderd jaar oud; en Noach gewon Sem,
Cham en Japheth.

Derzelfde volgorde vindt men in hoofdst. 9: 18.
Nu vinden we in Gen. 9 hoe Cham zijn
vader bespottte, en lezen in vs 24: En Noach
ontwaakte van zijnen wijn. En hij merkte, wat
zijn kleinste zoon hem gedaan had.

Verder zegt Gen. 10: 21: Voorts zijn Sem
(zonen) geboren; deze is ook de vader aller
zonen van Heber; broeder van Japheth, den
grootste.

Hierbij dient opgemerkt, dat hier gelijk elders
in de Schrift grootste en kleinste niet aiet
op de lichaamsgestalte, maar op het jaartal.
Japhet was de grootste, de oudste; Cham, de
kleinste, de jongste. De vriend boven heeft dus
gelijk, de volgorde is:

Japhet.
Sem.
Cham.

Maar waarom geeft de Bijbel ze dan in andere
volgorde?

Het antwoord is, dat de Bijbel allereerst
allermeeest spreekt over de dingen, welke het
Koninkrijk Gods aangaan, en die in het oog
der wereld vaak van weinig belang zijn. Israel
was een klein land en volk, vergeleken bij
wereldrijken als Assyrië en Babylon. Toch spreekt
de Schrift over deze niet meer dan strikt noodig
is, daarentegen bijna altijd over Israel. Want
daaruit zou de Messias, de Christus voortkomen.
Mozes, die door Gods Geest geleid, ons al
deze dingen heeft beschreven, noemt Sem het
eerst, omdat die de stamvader was van het
Joodsche volk, waaruit de Zaligheid zou voort-
komen. Ook waren de Semietische volken als
de Arabieren en de Syriërs aan de Israëlieten het
naast verwant.

Dat Cham dan volgt is mede begrijpelijk.
Met volken, die van Cham afstamden kwam het
Joodsche volk telkens in aanraking, bijv. met
de Egyptenaren en de Sidoniërs.

Japhet wordt het laatst genoemd, wijl de vol-
ken uit hem gesproten, zoover van Kanaän,
in Europa, woonden en dus eenen lang niet met
Israel in aanraking kwamen. Japhetieten —
Grieken en Romeinen — leerden de Joden eerst
in later tijd kennen.

HOOGENBEEK.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Enter, H. Happers, te Nieuw-Weer-
dinge. — Oldenmarkt, U. Buwalda, te Exmorra c.a.
— Lollum en Waaxens, J. Voerman, te Werna.
— Westerges, J. v. d. Zee, cand. te Wirdum
(Fr.). — Ten Boer (Gr.), H. Hummelen, te Haar-
lemmermeer (O. Z.).

BERDANKT: Amsterdam Zuid (Overtoom) (2e pred.
plaats), Dr. J. G. Geelkerken, te Epe. — 's Graven-
de, J. H. Houtagiers, te Kootwijk. — Langeslag,
Edam, M. M. Houtagiers, te Pieterburen.
J. v. d. Zee, cand. te Wirdum (Fr.).

Nederlandsch Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Lage Zwaluwe, Joh. Kijne, te IJzeke.
— Wildervank, J. Boonstra, te Dwingelo (Dr.). —
Ten Boer (Gr.), J. C. P. van Erkel, cand. te
Leiden. — Leerdam, S. van Dorp, te Bodegraven.
— Arnhem, H. W. Th. Jansen, te Werk-
hoven. — Oosterland, J. W. Poort, te Den Helder.
AANGENOMEN: Bunschoten, S. J. de Hoest, te
Leimuiden. — Schermerhorn (N.-H.), J. F. Zijlker,
rust. pred. te Winschoten. — Assen, G. Hulsman,
te Groningen. — Ten Boer (Gr.), J. C. P. van
Erkel, cand. te Leiden.

BERDANKT: Ouderkerk a/d. IJssel, B. v. d. Wal,
te Hoevelaken. — Retrachement, J. F. Zijlker,
rust. pred. te Winschoten. — Staphorst, W. Bies-
haar, te Zetten. — Tholen (2e pred. plaats), J. E.
Klomp, te Poortvliet.

Geabonneerden op DE HERAUT wordt
beleefd verzocht, de abonnementsgelden over
het kwartaal, eindigende 31 December, ten
bedrage van f. 1.20, per postwissel over te
maken, welke men gelieve te adresseren aan
De Administratie van „De Heraut”,
Amsterdam.

De abonnementsprijs van De Heraut is
f. 1.20 per kwartaal.

Na ontvangst van den postwissel wordt
den afzender daarvan bericht gezonden.

DE ADMINISTRATIE.

Amsterdam, Dec. 1914.

Advertentiën.

Heden overleed tot onze diepe droef-
heid, na een kort doch hevig lijden, onze
innig geliefde Vader, Behuwd- en Groot-
vader, de WelEerw. Heer.

DS. S. DE JAGER.

in den ouderdom van ruim 78 jaren.
De wetenschap dat hij thans luicht voor
den troon Gods is ons tot grooten troost.

Namens de familie.

E. DE JAGER.

Servotkerke, 24 Dec. 1914.

Den 24en Dec. j.l. nam de Heere uit
ons midden weg, onzen Voorzitter van het
Bestuur der Christelijke School, alhier, den
WelEerw. Heer.

DS. S. DE JAGER.

Als mede-oprichter der Vereeniging was
hij van dien tijd onafgebroken Voorzitter
van het Bestuur onzer School.

Trooste de Heere zijne dochters, die in
hem zooveel verliezen.

Namens het Bestuur.

P. DE VISSER, Secretaris.

Servotkerke.

Hedenmorgen ontiep in zijnen Heer
en Heiland onze Hooggeachte Leeraar, de
WelEerw. Heer.

DS. S. DE JAGER.

in den ouderdom van ruim 78 jaren.
36 jaren heeft hij de Gemeente met
liefde en toewijding mogen dienen, maar
was van af Februari door krankheid ver-
hindert zijn dienstwerk te verrichten,
waardoor hij, op zijn verzoek, op de Nov.
11, verg. eervol Emeritaat verkreeg, en nu
hoopten wij, dat hij in ons midden nog
goede en rustige dagen zoude mogen
beleven, maar de Heere heeft anders in
Zijnen raad besloten.

Met weemoed staren wij hem na, maar
zijn nagedachtenis zal in zegening blijven.
De Heere sterke en trooste ook zijne
diepbedroefde kinderen, zooals Hij dit
alleen kan en vernag.

Namens den Kerkeraad der Geref. Kerk:
J. LOUWERSE, Ca. Praesid.

J. GOEDBLOED, Scriba.

Servotkerke, 24 Dec. 1914.

Heden overleed ten onzen huize, nog
plotseling, na een langdurige ongesteldheid,
in de hope des Eeuwigen levens, onze
geliefde Zuster en Tante, Meijfrouw

AFKE EISMA.

in den ouderdom van 58 jaar.

Uit aller naam.

E. EISMA, f. d. M.

Scheveningen, 26 December 1914.

Eersten Kerstdag is in den Heere ont-
slapen onze Broeder

P. ZIJP.

die zijn Koning 16 jaren, waarvan 14 als
Ouderling, dienen mocht in het ambt.

Dr. Raad der Geref. Kerk

van Hoofddorp:

E. SCHOUTEN, Praesid.

B. BIESHOVEN, Scriba.

Hoofddorp, 28 Dec. 1914.

L. G. WEISZ & Co.,

Commissionairs in Effecten,
Westermarkt No. 21
AMSTERDAM.

Spaarbank

VOOR DE
Stad AMSTERDAM.
(Opgericht in 1848).

Hoofdbureau,

Singel 544—546.

Geopend:

ELKEN WERKDAG van des morgens half
10 tot des avonds half 9 uur.

Bijbureau:

Bloemgracht 33

Haarlemmerplein 4

Bilderdijkstraat 194

Centuurbaan 131

Zeemanshuis, Kadijksplein 8

Iste Van Swindenstraat 19.

Bruderdestraat 103.

Geopend:

ELKEN WERKDAG des morgens van
half 10 tot half 1 en des avonds van half
7 tot half 9 uur.

Mr. H. J. J. POST,

Directeur.

DS. J. J. KNAP

DE LENDENEN OMGORD
BIJBELSCH DAGBOEK

4e FORMAAT, IN PRACHTIGEN DRUK

COMPLEET IN 12 AFLEVERINGEN à 30 CENT

met GRATIS een fraai geteekenden Stempelb.

DEZE PRIJS IS UITERST GOEDKOOP

De gansche Christelijke pers heeft

dit uitmuntende en keurig uitgevoerde

Dagboek met groote belangstelling

ontvangen en heeft met ophanden

heren bringende aan te bevelen

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De te aflevering is bij elken Boek-

handelaar ter inzage te bekomen.

Uitgave J. H. KOK - KAMPEN.

De Groninger Brandwaarborg - Maatschappij.

HOOFDKANTOOR

GRONINGEN, O. Boteringestraat 72.

Speciale afdeeling voor H.H. Predikanten
en Onderwijzers, alsmede voor Kerken
en Scholen.

DS. J. J. KNAP

OP DEN DORSCHVLOER

OVERDENKINGEN

IN HET OORLOGSJAAR 1914

Prijs f. 1.90, in Stempelband f. 1.25

Op den avond der tijden te wijnen,
aandacht te vragen voor de Sten Gods,
die in de wereldverlichting tot ons komt, op
te wekken tot verzoeniging en bekering,
en aan te sporen tot trouw aan Vorsten-
huis en Vaderland, bovenal tot het natagen
der gerechtigheid, die een volk verhoogt;
terwijl de zonde een schandteek der natie
is. Ziedaar, dan ook